

El santuari de la Mare de Déu de Núria

El santuario de la Virgen de Núria

La llegenda de Núria

Aquesta llegenda inclou la majoria d'elements presents a les llegendes de les marededús trobades que hi ha arreu de Catalunya.

Quasi sempre es parla d'uns pastors que, amb l'ajuda del seu bestiar, descobreixen una imatge de la Mare de Déu. Les màximes autoritats eclesiàstiques de la zona volen traslladar la imatge al seu centre parroquial, però Ella insisteix a romandre allà on ha estat trobada i els seus devots seguidors es veuen obligats a construir-hi un temple.

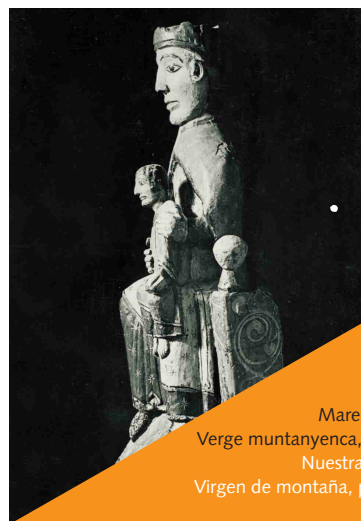
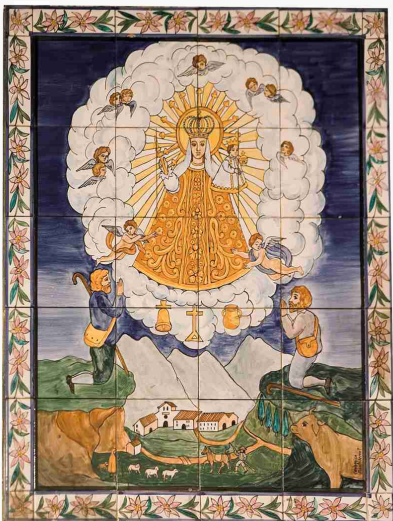
La Mare de Déu sol prendre el nom del lloc on ha aparegut. La seva festa, seguint la tradició mariana, es commemora el dia de la Nativitat de la Mare de Déu, és a dir, el 8 de setembre.

La leyenda de Núria

Esta leyenda incluye la mayoría de elementos presentes en las leyendas de las vírgenes encontradas que existen en Catalunya.

Casi siempre se habla de unos pastores que, con la ayuda de su ganado, descubren una imagen de la Virgen. Las máximas autoridades eclesiásticas de la zona quieren trasladar la imagen a su centro parroquial, pero Ella insiste en permanecer donde ha sido encontrada y sus devotos seguidores se ven obligados a construir un templo allí.

La Virgen suele adoptar el nombre del lugar en que ha aparecido. Su fiesta, siguiendo la tradición mariana, se conmemora el día de la Natividad de la Virgen, es decir, el 8 de Septiembre.

Mare de Déu de Núria,
Verge muntanyenca, patrona d'Urgell.
Nuestra Señora de Núria,
Virgen de montaña, patrona de Urgell.

Sant Gil i els pastors de la vall

Malgrat ser oriünd d'Atenes, la llegenda diu que cap a l'any 700 Sant Gil va arribar a Núria procedent de la Provença, on havia fundat un monestir. Tenia l'objectiu d'assolir la pau i la tranquil·litat de la vida eremítica. Sant Gil passava els dies lliurat a l'oració i a la fabricació de les seves pròpies icones, entre elles la imatge de la Mare de Déu de Núria. Diuen que, quan Sant Gil va arribar a la vall, ja hi va portar la creu.

El sant s'allotjava en una cova que ara porta el seu nom i dedicava una part del seu temps a conviure amb els pastors que portaven el bestiar als prats d'aquelles muntanyes. Amb ells compartia la seva vianda: una mica de gra cuinat en una olla de coure. Quan el menjar era a punt, Sant Gil feia sonar una campana per avisar els comensals.

L'estada de Sant Gil a l'empara d'aquestes valls amarades de neu i aigua va durar tan sols quatre anys. Qui sap si perseguit pels arrians, Sant Gil va haver de fugir a corre-cuita cap a la Provença.

Abans, però, va amagar bé el seu petit tresor: la imatge de la Mare de Déu, acompanyada dels tres objectes que més tard van esdevenir símbols de Núria: la creu, la campana i l'olla.

Sant Gil, al vitrall de l'entrada i a la capella de l'església de Núria.
San Gil, en el vitral de la entrada y en su capilla de la iglesia de Núria.

San Gil y los pastores del valle

Pese a ser oriundo de Atenas, la leyenda cuenta que hacia el año 700 San Gil llegó a Núria procedente de la Provenza, donde había fundado un monasterio. Su objetivo era lograr la paz y la tranquilidad de la vida eremítica. San Gil pasaba los días entregado a la oración y a la fabricación de sus propios iconos y, entre ellos, la imagen de la Virgen de Núria. Dicen que, cuando San Gil llegó al valle, trajo la cruz con él.

El santo se alojaba en una cueva que ahora lleva su nombre y dedicaba una parte de su tiempo a convivir con los pastores que llevaban el ganado a los prados de aquellas montañas. Con ellos compartía sus viandas; un poco de grano cocinado en una olla de cobre. Cuando la comida estaba preparada, San Gil hacía sonar una campana para avisar a los comensales.

La estancia de San Gil al amparo de estos valles empapados de nieve y agua duró únicamente cuatro años. Quien sabe si perseguido por los arrianos, San Gil tuvo que huir rápidamente hacia la Provenza.

Sin embargo, antes escondió bien su pequeño tesoro; la imagen de la Virgen, acompañada de los tres objetos que más tarde se convertirían en símbolos de Núria: la cruz, la campana y la olla.

GOIGS DEL GLORIÓS SANT GIL, ABAT

LA SEVA FESTA EL PRIMER DE SETEMBRE

ENTRADA

*Pla de celestial favor,
(de santitat espill)
Adorant vos dels pastors,
glorijs abat sant Gil.*

De llenguatge principal,
morta els pares, i parats,
espartira el cabal
en els pobres famolencs,
no feu pagre de tal béns
per tal d'èsser més bonal.

Adorant vos...

Digne, que quans habitans
en aquest espai s'elert,
de la Vege tabernacle
la imatge amb tan gran exort,
que mostràsser en aquest
pau la línia tan gentil.

Adorant vos...

En Espanya governava
Winnia, en idioma
que cruel atmentava,
al que en bon estadi:
cruixia vos fets tan cruas
pedicàsser bonal.

Adorant vos...

Trobant-vos d'ell perseguat,
salvat Déu que fessis via,
i tanquíssim en la nit
Olla, Campasa, i Maria,
amb la Coxa en companyia
desfilant-ho de prell.

Adorant vos...

Vista la devoció
a la imatge de Maria,
i sentint Vós l'ocasió,
no he fundat Confessió,
i cada any el vostre dia
festija que passau!

Adorant vos...

Pregant-vos tots de bon cor
en guardes de mortal fió,
i que vos sia delenar
en les montanyes de Néira;
no fessis a Déu injúria
de penat si cosa vil.

Adorant vos...

TORNADA

*Pois Déu era fe tant favorit,
gombat-los de tot perill
a costes dels seus pastors,
glorijs abat sant Gil.*

TEXT I MÚSICA CLÀSSICA

Pla de ce-les-tial fa-vo-r, de san-ti-tat espill. Ado-rant vos dels pas-tors goi-gros en el Sant Gil.
Gil de llengua-ge prin-ci-pal, mor-ta els pa-res, i pa-rats, es-parti-ra el ca-bal en els po-bres fa-mo-lencs.
no feu pa-gre de tal béns, per tal d'èsser més bo-nal. Ado-rant vos dels pas-tors goi-gros en el Sant Gil.

V. *Amari eum Dominus, et ornavit eum.*

R. *Stolem gloriae induit eum.*

OREMUS

*Intercessio nos, quesumus, Domine, beati Agilii Abatis commendat, ut, quod nostris meritis non valueris
eius potentia auferamus. Per Christum... - R. Amen.*

(AMB LLETRES MÚSICALS)

Amadeu rep l'encàrrec de cercar la Mare de Déu

Van anar passant els anys, més de tres segles, i el tresor de sant Gil no es va moure de lloc. L'any 1072, un àngel es va aparèixer en somnis a Amadeu. Sovint s'ha dit que Amadeu vivia a Dalmàcia, però sembla que, en realitat, era natural de Damasc, capital de Síria.

L'àngel, mitjancer de Déu, va demanar a Amadeu en el seu somni que anés fins a Núria i hi edificqués una capella en honor a la Mare de Déu. També li va indicar que en aquell indret, senyalat amb una pedra blanca, hi havia amagats els valuosos objectes de Sant Gil.

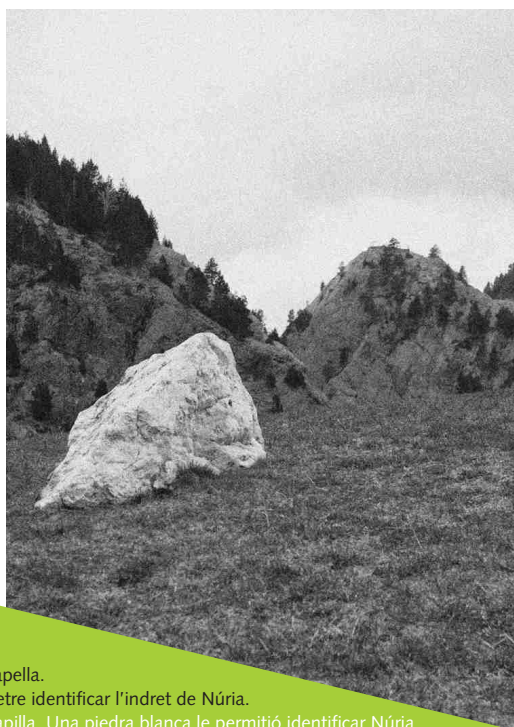
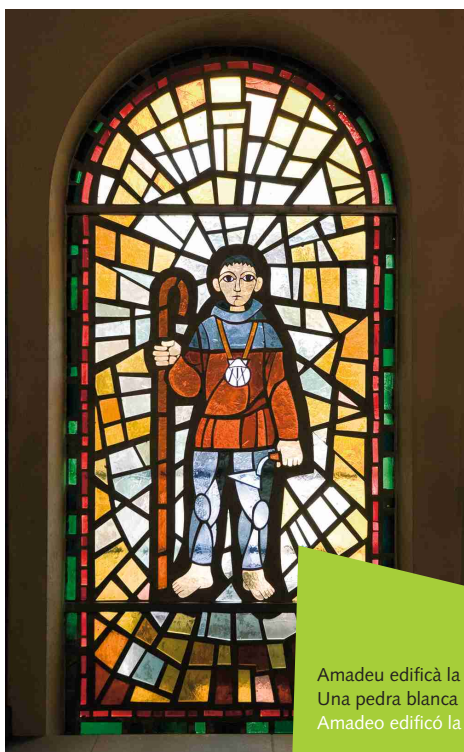
Durant la seva estada a Núria, Amadeu construí, amb l'ajuda dels pastors locals, un modest temple i un petit aixopluc per als seus feligresos. No va aconseguir, però, trobar la preuada herència del seu predecessor i va encarregar a la gent del país que la continués buscant quan ell ja no hi fos.

Amadeo recibe el encargo de buscar a la Virgen

Transcurrieron los años, más de tres siglos, y el tesoro de san Gil no se movió del lugar. En el año 1072, un ángel se apareció en sueños a Amadeo. A menudo se ha dicho que Amadeo vivía en Dalmacia, pero parece que, en realidad, era natural de Damasco, capital de Siria.

El ángel, intercesor de Dios, pidió a Amadeo en su sueño que fuera hasta Núria y edificara una capilla en honor a la Virgen. También le indicó que en aquel lugar, señalado con una piedra blanca, había escondidos los valiosos objetos de San Gil.

Durante su estancia en Núria, Amadeo construyó, con la ayuda de los pastores locales, un modesto templo y un pequeño cobijo para sus feligreses. Sin embargo, no consiguió encontrar la preciada herencia de su predecessor y encargó a la gente del país que la continuara buscando cuando él ya no estuviera allí.

Amadeu edificà la primera capella.

Una pedra blanca li va permetre identificar l'indret de Núria.

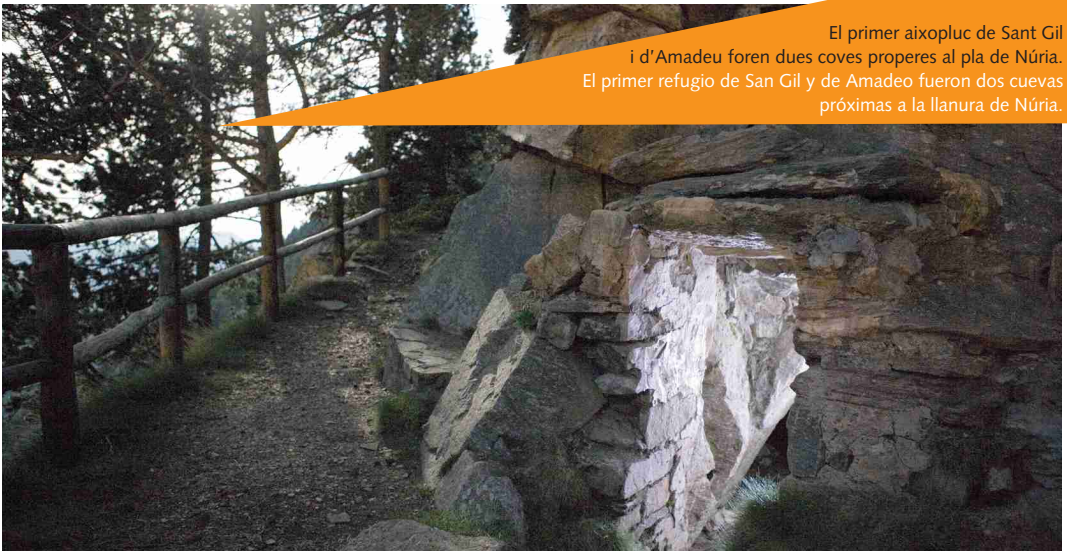
Amadeo edificó la primera capilla. Una piedra blanca le permitió identificar Núria.

Les coves de Sant Gil i d'Amadeu

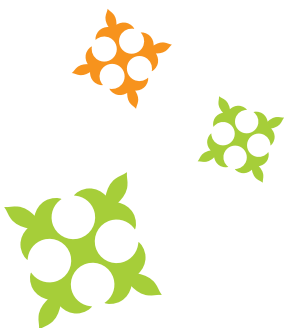
Damunt el pla de Núria, pel cantó de ponent, enmig de l'anomenat bosc de Sant Gil, es troben dues petites cavitats que segons la llegenda foren utilitzades per aixopugar-s'hi Sant Gil primer i Amadeu més tard. A l'interior hi ha hagut, segons les èpoques, imatges al·legòriques d'aquest fet. En època d'estiu, sense neu, un camí de muntanya, obert l'any 1888, ens hi apropa en poc més d'una hora, des de la Cabana dels Pastors pel camí del canal, o bé des de l'ermita de Sant Gil pel camí de la Creu d'en Riba.

Las cuevas de San Gil y de Amadeo

Sobre el llano de Núria, por el lado de poniente, en medio del denominado bosque de Sant Gil, encontramos dos pequeñas cavidades que, según la leyenda, fueron utilizadas para guarecerse por San Gil primero y Amadeo después. En su interior ha habido, según las épocas, imágenes alegóricas de este hecho. En verano, sin nieve, un camino de montaña abierto en 1888 nos acerca al lugar en poco más de una hora, desde la Cabana dels Pastors por el camino del canal, o bien desde la ermita de Sant Gil por el camino de la Creu d'en Riba.

El primer aixoplug de Sant Gil i d'Amadeu foren dues coves properes al pla de Núria. El primer refugi de San Gil y de Amadeo fueron dos cuevas próximas a la llanura de Núria.

L'aparició de la imatge de la Mare de Déu de Núria

Amadeu va haver de marxar sense conèixer el "tesor" de Sant Gil, però va deixar un lloc de recer als pastors. Aquests pastors acudien a la petita capella dedicada a la Mare de Déu de Núria cercant protecció per a ells i els seus ramats. Havien passat set anys des de l'arribada d'Amadeu i, un bon dia, segons diu el doctor Marés, "un brau fogós de pèl vermell" va començar a colpejar una paret de pedra amb la seva peülla. Els pastors que es trobaven a la vall en aquell moment van saber de seguida que allò era un senyal. Es van dirigir cap on era l'animal i, amb l'ajuda de les seves eines, van foradar la roca.

Darrere del mur de pedra va aparèixer una llum resplendent que procedia d'una bella imatge de la Mare de Déu. També hi havia una creu, una campana i una olla de coure.

La aparición de la imagen de la Virgen de Núria

Amadeo se fue sin conocer el "tesoro" de San Gil, pero dejó un lugar de cobijo a los pastores. Estos acudían a la pequeña capilla dedicada a la Virgen de Núria, buscando protección para ellos y sus rebaños. Habían pasado siete años desde la llegada de Amadeo y, un buen día, según la versión del doctor Marés, "un toro fogoso con el pelo rojo" empezó a golpear una pared de piedra con su pezuña. Los pastores que estaban en el valle en aquel momento supieron enseguida que aquello era una señal. Se dirigieron hacia donde estaba el animal y, con la ayuda de sus herramientas, perforaron la roca.

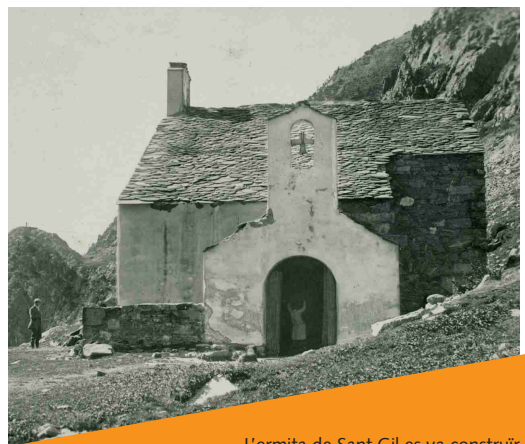
Detrás del muro de piedra apareció una luz resplandeciente que procedía de una bella imagen de la Virgen. También había una cruz, una campana y una olla de cobre.

Els tres símbols de Núria:
olla, creu i campana.
Los tres símbolos de Núria:
olla, cruz y campana.

En aquell mateix lloc, força més tard, a començaments del segle XVII, es construí l'ermita dedicada a Sant Gil que, transformada i arranjada, s'ha conservat fins avui dia.

En aquel mismo lugar, bastante más tarde, a comienzos del siglo XVII, se construyó la ermita dedicada a San Gil que, transformada y arreglada, se ha conservado hasta la actualidad.

L'ermita de Sant Gil es va construir allà on un brau va revelar la presència dels objectes sagrats.
La ermita de Sant Gil se construyó allí donde un toro reveló la presencia de los objetos sagrados.

Una explicació històrica

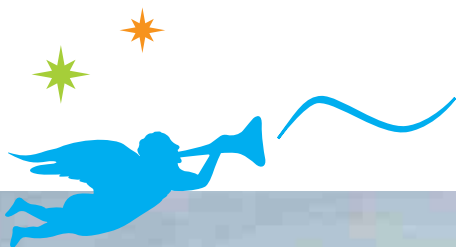
Les coincidències en les diferents històries de les marededéus trobades podrien estar relacionades amb un fet comú. La imatge de la Mare de Déu de Núria se situa entorn al segle XII, aproximadament en la mateixa època en què les marededéus de Meritxell (Andorra), Claustre (Solsona) i Tura (Olot).

Aquestes imatges d'estil romànic –de vegades de transició al gòtic i no sempre de fusta–, segurament foren amagades perquè el poble les trobés i les considerés com el valuós llegat d'un sant antic o, fins i tot, com un miracle. Aquest acte evangelitzador va marcar un abans i un després en les creences i en les conductes morals i socials dels habitants d'aquella terra. Així, no és estrany sentir afirmacions com, per exemple, que abans de la construcció del primer temple dedicat a la Mare de Déu de Núria, el lloc de les Set Valls –nom primitiu de Núria arran de les set valls que hi conflueixen (Fontalba, Embut, Finestrelles, Eina, Noufonts, Noucreus i Fontnegra)– albergava tota mena de forces malignes.

Una explicación histórica

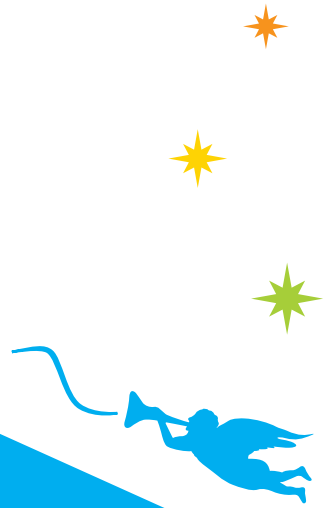
Las coincidencias en las diferentes historias de las vírgenes encontradas podrían estar relacionadas con un hecho común. La imagen de la Virgen de Núria se sitúa alrededor del siglo XII, aproximadamente en la misma época de las vírgenes de Meritxell (Andorra), Claustre (Solsona) y Tura (Olot).

Estas imágenes de estilo románico, a veces de transición al gótico y no siempre de madera, seguramente fueron escondidas para que el pueblo las encontrase y las considerase como el valioso legado de un santo antiguo o, incluso, como un milagro. Este acto evangelizador marcó un antes y un después en las creencias y en las conductas morales y sociales de los habitantes de aquella tierra. Así pues, no es extraño escuchar afirmaciones como, por ejemplo, que, previamente a la construcción del primer templo dedicado a la Virgen de Núria, el lugar de Set Valls –nombre primitivo de Núria debido a los siete valles que confluyen (Fontalba, Embut, Finestrelles, Eina, Noufonts, Noucreus y Fontnegra)– albergaba toda clase de fuerzas malignas.

Il·lustració de la Mare de Déu de Núria amb mantell i el santuari a mitjan segle XIX. Ilustración de la Virgen de Núria con manto y el santuario a mediados del siglo XIX.

Panoràmica de les Set Valls de Núria. Panoràmica de las Set Valls de Núria.

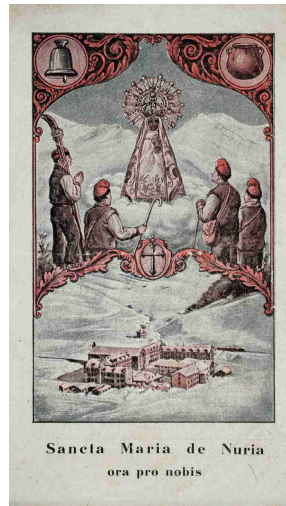
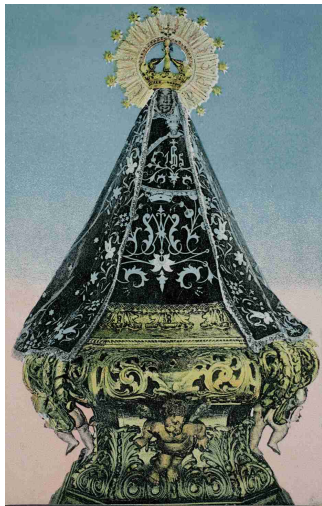

La imatge de la Mare de Déu

Més enllà de l'origen llegendari atribuït a Sant Gil, l'anàlisi històrica i artística de les característiques de la talla li atribueixen una data entorn a finals del segle XI, més probable del XII, o fins i tot de començaments del XIII, període comú a la majoria de marededéus romànics del país. Això no és obstacle perquè pogués haver-ne existit una d'anterior.

La imagen de la Virgen

Más allá del origen legendario atribuido a San Gil, el análisis histórico y artístico de las características de la talla le atribuyen una fecha alrededor de finales del siglo XI, más probablemente del XII, o incluso de comienzos del XIII, periodo común a la mayoría de vírgenes románicas del país. Ello no impide que pudiera haber existido una anterior.

Quatre il·lustracions de la Mare de Déu de Núria de finals del XIX i primera meitat del segle XX.
Cuatro ilustraciones de la Virgen de Núria de finales del XIX i primera mitad del siglo XX.

La talla que coneixem, en fusta de noguera bellament policromada, de 56 cm d'alçada, és una representació de Maria com a Verge Majestat i com a tron de saviesa, però presenta algunes característiques singulars: els cabells i les orelles al descobert signifiquen allunyament de l'hieratisme; la mà esquerra a l'espatlla de l'infant expressa humanització de les figures, i la mà dreta sostenint-lo i el braç dret de l'infant en actitud de beneir, com a senyor de l'Univers, són trets molt poc freqüents en les imatges romàniques.

El març del 2000, a Núria mateix, la imatge va ser acuradament restaurada per l'expert restaurador Ramon Millet seguint mètodes tradicionals, el qual va restituir les parts malmeses i li va tornar la policromia original.

La talla que conocemos, en madera de nogal bellamente policromada, de 56 cm de altura, es una representación de María como Virgen Majestad y como trono de sabiduría. Sin embargo, presenta algunas características singulares; el cabello y las orejas al descubierto significan alejamiento del hieratismo; la mano izquierda en la espalda del niño expresa humanización de las figuras; la mano derecha sosteniéndole y el brazo derecho del niño en actitud de bendecir, como señor del Universo, son características muy poco frecuentes en las imágenes románicas.

En marzo de 2000, en Núria mismo, la imagen fue restaurada con esmero por el experto restaurador Ramon Millet siguiendo métodos tradicionales, restituyendo las partes malogradas y devolviéndole la policromía original.

Restauració de la imatge, l'any 2000.
Restauración de la imagen, en el año 2000.

